

## **Pest+Buda+Óbuda=Budapest**

Hazánk polgári fejlődését, általánosítva, a kiegyezést követő évekre tesszük. Holott jóval korábban kezdődött, én, saját történelem felfogásom alapján, a nyelvújításhoz kötöm. Ez, a magyarnyelv művelése, a küzdelem, az élet minden területén (tudomány, gazdaság, művészet, irodalom) sikeres használatáért és elterjesztéséért, jelentős lépés volt a polgári gondolkodás kiterjesztéséhez.

A két város, Pest és Buda építészetének fejlődését jelezte, hogy az arisztokrácia tagjai egyre több palota építését kezdték el.

Budapest neve Széchenyi Istvánnak köszönhető, „Világ” művében ő említette először ezt a nevet. Nem kronológiai és talán nem is fontossági sorrendben néhány történés:

Nemzeti Múzeum és Könyvtár,  
Tudományos Akadémia  
Nemzeti Színház  
Lánchíd.

Ez utóbbi végleg összekötötte a két várost a korábbi ideiglenes, pontonhíd helyett. Újságok jelentek meg, még németül, de egyik másik már magyarul.

Pest és Buda az 1830-as, 40-es években rohamosan fejlődött. Lakóinak száma elérte 150 ezret, 5100 számozott épülettel.

Az 1838. évi nagy árvíz az épületek többségét elmosta, egyben alkalmat adott a város újjá tervezésére. Ekkor alakul ki a mai városkép. Törvényileg szabályozzák, hogy kizárólag téglá, vagy kő alapra lehet épületet emelni. 1846-ban Erzsébetvárosban bazalt kővel borítják az úttestet, s a járdákat, s szintén Erzsébetvárosban megkezdődik a csatornázás.

Ugyancsak 1846-ban, július 15-én, megindul az ország első vasút vonala Pest és Vác között, megerősítve ezzel Pest és Buda centrális helyzetét. Jelentőségét a polgári fejlődés részeként Petőfi is felismeri, és „Száz vasutat, ezeret” kívánsággal köszönti.

Az 1848/49 évi szabadságharc vívmánya, hogy a márciusi törvények egyrészt lazítottak a jobbágyság földhöz kötöttségén, lehetőséget adva a majdani iparosodás munkás rétegének kialakulására, másrészt lehetővé tette a földbirtokosok számára birtokuk elzálogosítását, bankkölcsön felvételét, gazdaságuk fejlesztésére.

Az osztrák abszolutizmus alatt is fejlődött a két város. Olyan rendelkezések születtek, amelyek szinte előkészítették a későbbi egyesítést. (A két várost közös adózási kerületbe sorolták.)

A látható polgári (tőkés) fejlődés a kiegyezést követően indult meg a külföldi, elsősorban osztrák, tőke várta, hogy befektethessen, elsősorban Pesten, a malomiparba, a sörgyártásba, s végül a rohamosan fejlődő közlekedési ágazatba, vasút, hajózás.

Az 1870. évi X. törvénycikk létrehozta a Közmunkák Tanácsát, amit megalakulásától 32 évig, mint elnökhelyettes báró Podmaniczki Frigyes vezetett.

Az 1872. évi XXXVI. tc. döntött a három (Pest 200 ezer, Buda 54 ezer, Óbuda 16 ezer) lakosú város és a Margit sziget Budapest néven történő egyesítéséről.

A polgárok nagy várakozással néztek az egyesítés elé, a Deák-párti „Reform” újság november 5-i víziója:

*„Béctől innen, a Kelettel összeköti a Nyugatot, raktára és bizományosa lesz az egész kereskedői világnak: ellepve a világ minden tájékáról összehordozkodott néppel: gazdag és híres, élvezetekben, látnivalókban minden, amit emberi szem és szív megkíván. Egy szóval fekvésénél és főleg a most élő nemzedék áldozni kész voltánál fogva: világváros. Budapestnek ennél többnek kel lennie, Budapestnek fenekestül magyarnak kell lennie.”*

1873. október 17-én az ünnepi közgyűlés 400 tagja elfogadta a törvényt.

Budapest Főváros közgyűlése 1991. március 21-i döntésével október 17-ét a Főváros napjának nyilvánította.

***Tánczos Imre***